

Nr 211.

Av herr **Lindhagen**, *angående nationella (separata) avrustningar av vissa stater.*

Motion väcktes år 1932 inom första kammaren (nr 214) om ytterligare separat avrustning. Det hemställdes att riksdagen ville med anledning av regeringarnas rustningskonferens i Genève anhålla, att svenska regeringen måtte:

1) upptaga ett allvarligt övervägande av den ytterligare separata avrustnings problem, med bibehållande allenast av en ordningsmakt;

2) giva försvarskommissionen bestämda föreskrifter att sätta en svensk separat avrustning i förgrunden för sina överväganden;

3) instruera sina ombud vid konferensen i Genève att påkalla konferens för ytterligare separata avrustningar från stater, som på grund av sina speciella förhållanden kunna anse sig beredda till en sådan framryckning.

Första tillfälliga utskottet erinrade: Riksdagen begärde 1930 en allsidig utredning av vårt lands försvarsfråga, och riksdagen ansåg att utredningen borde omfatta vårt lands försvarsproblem i hela dess vidd. Utredningen synes således icke kunna underlåta att pröva de skäl, som åberopats dels för starka militära försvarsanstalter och dels för avrustning av förefintligt försvar på grundval av internationella överenskommelser och dels för isolerad nationell avrustning. — Den 24 oktober 1930 hade regeringen uppdragit åt sin försvarskommission att verkställa en utredning huvudsakligen efter riksdagens riktlinjer. Landets försvarsproblem voro således i hela sin vidd föremål för utredning. Utskottet fann sig därför förhindrat tillstyrka motionärens två första yrkanden. Under förhanden varande förhållanden kunde icke heller den tredje hemställan tillstyrkas.

Riksdagen avslog motionen.

Folkriksdagens resolution om »den allmänna och den nationella (separata) avrustningen» lyder:

»Mötet instämmer i opinionsyttringarna till Genève för allmän avrustning, framburna av de båda Internationalerna, kvinnorna m. fl.

Men dessutom måste bland annat erinras följande.

Den nationella avrustningen såsom ett naturligt led i den allmänna avrustningen är en förbisedd angelägenhet. Det gäller anslutning till *fredsslutets* avrustning av Tyskland, Österrike, Ungern och Belgien; till *fredsslutets* uttalande att därmed i de avrustade länderna tillåta allenast en ordningsmakt; till *fredsslutets* försäkran, att segermakterna i sinom tid ville komma efter. Förutnämnda vinst av kriget står nu på spel. För eller emot Tysklands och övriga besegrade staters återupprustning är det allvarligaste dagsproblemet.

Intressena i militärväsendet äro skilda. De stater, som vilja avrusta fortare än segermakterna, böra göra det. De fyra staternas avrustning stödes därmed. Den allmänna avrustningen påskyndas. Det egna landet gagnas.

Sverige — liksom Danmark och Norge — äro främst kallade. Landets läge, dess förskoning från nationalitetsförvecklingar av betydelse, dess gamla frihet, som alla respektera, dess oavbrutna fred sedan 1815 äro talande.

Svenskt anfallskrig är uteslutet, säga alla. Vår härordning utgjorde dock en frestelse därtill 1855, 1864, 1905 och 1915—1916. Försvarskrig mot en makt, som söker lägga landet under sig som en provins, kan ej heller befaras. Ingen stat vill det och ingen skulle tillåtas göra det. Under världskriget kränktes vår neutralitet på haven rättsstridigt genom tyska och engelska ingrepp mot vår handelsflotta. Regeringen protesterade men levererade icke någon batalj. Vi hade nämligen lyckligtvis en för liten flotta, under det Nordamerika tog Lusitanias torpedering till förevändning för en krigsförklaring. Redan därmed faller behovet av en fulländad härordning även för ett svenskt neutralitetsförsvar.

Nu tillkomma också de nya fruktansvärda uppfinningarna på krigets område, som hota även den civila befolkningens liv.

Officiella liksom enskilda beväpningar för inbördeskriget böra än mindre tillåtas. Den allmänna rösträtten ville utbyta vapenväldet mot det fredligare avgörandet med majoritetsbeslut. Genom människornas totala avväpning kan inom ett land den allmänna rösträtten äntligen fylla sin uppgift. Folket tvingas att samla sig efter vapenlösa linjer för lösning av sina problem. Det allmänna bästa träder klarare fram. De djupliggande krigsorsakerna bliva uppmärksammade.

Den svenska nationella avrustningen är således icke någon »isolerad» företeelse. Den är en framryckning mot de fyra ländernas avrustning i hjärtat av Europa, mot ententemakternas löfte att komma efter, mot Englands och Nordamerikas avskaffande av den allmänna värnplikten. Den är en hörsamhet mot Genèveprotokollets och Pariserpaktens samvetsklausuler, en naturlig historisk framryckning från den speciellt svenska situationen, en lystring till folkens växande rop »aldrig mera krig», en hyllning åt moralbudens förkunnelser under årtusenden.

Här befinna sig svenskarna i en lysande gemenskap.

Mötet kräver således:

- 1) en svensk nationell (separat) avrustning i anslutning till fredsslutets nationella avrustningar med bibehållande allenast av en ordningsmakt;
- 2) uppdrag åt försvarskommissionen att sätta en svensk nationell avrustning i förgrunden för sina överväganden;
- 3) internationell propaganda för ytterligare nationell avrustning jämväl från andra stater.»

Även i detta fall har utskottet ej ingått på själva saken men därför anfört ett skäl, som lagligen kan åberopas. Emellertid har nu ett tillfälle

kanske försumrats för svenskarna att stödja avrustningssträvandena genom en anslutning till den avrustning av fyra besegrade stater, som ägt rum genom fredsslutet. Många påminnelser därom ha tidigare skett i riksdagen, men ansetts icke böra bifallas. Nu har Tyskland framträtt och gjort sin rätt till upprustning gällande såvida ej segermakterna också nedrusta i enahanda omfattning, som pålagts Tyskland. Detta framträdande har fått viss vind i seglen, ehuru avgörandet ännu är ovisst.

De skäl, som tala för att skandinaverna gå i spetsen för avrustningen och även kunna göra det, minskas icke av det sålunda inträffade. Det är snarare angeläget och effektivare att ett frivilligt föredöme träder istället för en tvångsavrustning. Därmed får frågan även en annan ställning därutinnan, att förhandlingar med andra makter att gemensamt framträda eller eventuellt ansluta sig till en sådan nationell avrustning, som ovan sägs, blivit än mer påkallad. Därigenom bör också det tyska upprustningskravet komma att gå mera i motvind.

Det hemställs således med åberopande tillika av tidigare motioner och folkriksdagens uttalande,

att riksdagen ville hos regeringen begära initiativ till överenskommelser med folkförbundets medlemmar eller andra främmande makter eller vissa av dem om nationella (separata) avrustningar av stater, som på grund av sina förhållanden kunna anses beredda därtill.

I brist på ett riksdagens utrikesutskott hemställs, att motionen grundlagsenligt remitteras till konstitutionsutskottet.

Stockholm den 21 januari 1933.

Carl Lindhagen.

